

כ"ח בתשרי תשע"ח, 18.10.2017

גיליון מס' 580

פרשת נח

התעצמות מול קרבה לה'

מאת הרב עמית קולא, קיבוץ עלומים

מה היה חטאם של אנשי העיר והמגדל? בחינת הפסוקים מלמדת שיש דברים בגו, אבל חטא מפורש לא מופיע.

וַיְהִי כָּל הָאָרֶץ שְׂפָה אֶחָת וּדְבָרִים אֶחָדִים (יא,א): היש רע בשפה אחת, היש חולשה באחדות? הרמוזה כאן בעיית האחידות? אולי, אך רק ברמז.

וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ הֲבֵה נִלְבְּנָה לְבָנִים וְנִשְׂרָפָה לְשָׂרָפָה וְתֵהִי לָהֶם הַלְבָּנָה לְאֲבָן וְהַחֲמֵר הִיָּה לָהֶם לְחֵמֶר (יא,ג): היש קלקול בטכנולוגיה? בתיעוש? בהליכה מן הטבע אל היצירה האנושית? ואולי בהליכת האדם מן השדה אל העיר?

וַיֹּאמְרוּ הֲבֵה נִבְנֶה לָנוּ עִיר (יא,ד): אולי, אך אין בפרשה ביטוי מובהק של שלילת התופעה.

ואולי החטא טמון בפסוק הבא: **וּמִגְדַּל וְרֹאשׁוֹ בַשָּׁמַיִם וְנִעְשָׂה לָנוּ שֵׁם** (יא,ד). אולי מתוארים כאן בני האדם כמי שרוצים לעשות מלחמה נגד בורא כל העולמים? – זו אכן דרשה נכונה – אך היא איננה כתובה בלשונה של הפרשה.

הפרשה מתארת את חששם של בני האדם מן הפזור: **פֶּן נִפּוּץ עַל פְּנֵי כָּל הָאָרֶץ** (יא,ד): הם מבקשים לייסד עיר שתהיה מרכז לכל הקבוצות והיחידים. בלב העיר יוצב מגדל שיראה למרחוק. מעתה לא יצטרך האדם לחשוש. העיר והמגדל יוציאוהו מבדידותו. הוא יוכל לחוש תחושת בטחון בכל מקום שימצא (בקרבת העיר) וכך ידע שהוא לא לבד, שאחיו בני האדם, אתו. היש רע בכך? ואולי זהו מפעל חיובי? זו גם השאלה ששואל ה': **וַיֵּרָד ה' לְרֹאשׁ אֶת הָעִיר וְאֶת הַמְּגִדָּל אֲשֶׁר בָּנוּ בְנֵי הָאָדָם** (יא,ה). אולם התרשמותו מרחיקה ראות. הוא רואה את הפוטנציאל הנפיץ של התוכנית: **וַיֹּאמֶר ה' הֲנִי עִם אֶחָד וְשְׂפָה אֶחָת לְכָל־עַם** (יא,ו).

מבנה לשוני כזה – **"וַיֹּאמֶר ה' הֲנִי... וְעַתָּה..."**, מופיע בתורה עוד פעם אחת בלבד. לאחר האכילה מעץ הדעת ומשפט העבריינים, מתקבלת החלטה שאינה עונש על האכילה מעץ הדעת, אלא החלטה המבקשת לקדם פני הרעה: **וַיֹּאמֶר ה' אֶל-לֵהִיִּם הֲנִי הָאָדָם הִיָּה כָּאֶחָד מִמֶּנּוּ לְדַעַת טוֹב וְרָע וְעַתָּה פֶּן יִשְׁלַח יָדוֹ וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים וְאָכַל וַחַי לְעַלְמִים** (בראשית,ג,כב). בשני המקרים ה' מקדם את פני הרעה. הוא אינו מעניש

את האדם אלא משית את כפו הגדולה וחוסם את האדם מלהתפתח לכיוונים לא רצויים. שקיעת האדם היא קללה המנוונת את חייו, עושה אותו תלותי, חסר כוח וממילא חוטא. התעצמותו של האדם היא סכנה לא פחות גדולה – הוא יגדל ויאמר שהוא ואפסו עוד וישכח את האל וערכיו - **שְׁמַנְתָּ עֲבֵיתָ כְּשֵׁיתָ וַיִּטֹּשׁ אֱלֹהֵי עֲשָׂהוּ** (דברים לב, טו). בשני המקרים כשעומדת סכנת התעצמות אנושית שתוביל לקריסת הערכים – כשהאדם יחוש נצחי (עם האכילה מעץ החיים), יחוש בטוח מעל כל סכנה (עם בניית העיר והמגדל) מתערבת ההשגחה העליונה ומגבילה את האדם למקומו הראוי.

כך מנסח את הדברים ספר משלי (בשינוי סדר הפסוקים): **שְׁתִּים שְׁאֵלְתִי מֵאֲתָךְ אֵל תִּמְנַע מִמֶּנִּי בְּטָרִם אָמוֹת: ... רֹאשׁ וְעֶשֶׂר אֵל תִּתֶּן לִי הִטְרִיפְנִי לְחֵם חֶקִי. פֶּן אֶשְׁבַּע וְכַחֲשֵׁיתִי וְאִמַּרְתִּי מִי ה' וּפֶן אֲנַרֵּשׁ וְגִבַּתִּי וְתִפְשֵׁתִי שֵׁם אֱ-לֹהֵי (ל, ז-ט). וכפי שמנסח הרמח"ל בדרכו הציורית: **כִּי כָל עֲנִינֵי הָעוֹלָם, בֵּין לְטוֹב בֵּין לְרָע, הֵנָּה הֵם נְסִיוֹנוֹת לְאָדָם, הֶעֱנִי מִצַּד אֶחָד וְהֶעֱשֶׂר מִצַּד אֶחָד... הַשְּׁלֹה מִצַּד אֶחָד וְהִיִּסְוִרִין מִצַּד אֶחָד. עַד שֶׁנִּמְצְאָת הַמְּלַחְמָה אֵלָיו פְּנִים וְאַחֹר.****

האם באמת כל התעצמות של האדם מוליכה לריחוק מא-לוהים? האם נגזר על האדם לצמצם את שאיפותיו ולקבוע את הגבול רחוק מן השמים כדי לא לעורר 'קנאה' בעליונים? פרשת העיר והמגדל משיבה לשאלות אלו תשובה חיובית. המשכו של ספר בראשית משנה את הכיוון ומוצא כי אפשרית התעלות האדם ללא גבול, ללא פגיעה בערכיו וללא סטייה מדרך האמונה. אבל זה שייך לפרשיה אחרת...

הרב עמית קולא, רב קיבוץ עלומים. ראש בית המדרש של 'בית הלל'.

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי מופיע באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום unsubscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il